

УДК 373.048:331.54

**ПІДГОТОВКА СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ
TRAINING OF SENIOR PUPILS' PROFESSIONAL SELF-
DETERMINATION**

к.пед.н., доц. Мудрий Я.С. /c.p.s., as.prof. Mudryi Y.S.

ORCID: 0000-0002-1632-9439

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці,

вул. Коцюбинського, 12, 58012

Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych, Chernivtsi City,

Kotsubynskiy Street, 12, 58012

Анотація. У статті розглянуто важливість професійного самовизначення старшокласників, форми і методи профорієнтаційної роботи, які застосовуються.

Ключові слова: старшокласники, профорієнтація, професійне самовизначення, форми і методи профорієнтаційної роботи.

Вступ. Становлення і розвиток України як самостійної держави з ринковою економікою актуалізували низку завдань, зумовлених необхідністю підготовки молодого покоління до життя й професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Їх успішне вирішення передбачає активізацію розробки теоретичних і практичних аспектів проблеми професійного самовизначення учнів старших класів.

Такий стан актуалізує важливість проблеми професійного самовизначення старшокласників як передумови успішного залучення до професійної діяльності, визначення якостей, формування яких дало б змогу зростаючій особистості ефективно розв'язати проблему свого професійного майбутнього.

До визначення сутності професійного самовизначення старшокласників, винайдення оптимального змісту, форм і методів педагогічної діяльності школи в цьому напрямі звертаються П. Атутов, І. Бех, Є. Верещак, Л. Гуцан, Д. Закатнов, І. Зарецька, О. Коберник, М. Левківський, О. Мельник, Л. Морін та інші.

Актуальність проблеми професійного самовизначення учнівської молоді полягає, насамперед, в тому, що випадковий вибір професії призводить до небажаних наслідків: низької продуктивності праці; помилок і браку в роботі; незадоволення і пригніченого стану людини (психічні розлади); економічних втрат на переучування та перекваліфікацію. Натомість правильний і своєчасний вибір професії у шкільному віці: в 2–2,5 рази зменшує плинність кадрів; на 10–15 % підвищує продуктивність праці; в 1,5–2 рази знижує вартість підготовки кадрів [1].

Основний текст. Для старшокласників вибір професії – серйозний крок. Але проблема полягає в тому, що вони слабо орієнтуються в наукових основах професійного самовизначення, насамперед педагогічних. Більшості юнаків і дівчат не вистачає загальних знань психології особистості, їм важко розібратися в своїх інтересах, здібностях, якостях і рисах характеру. Їхні уявлення про особистість часто залишаються на рівні побутових суджень [2].

Це актуалізує необхідність проведення цілеспрямованої роботи з підготовки старшокласників до професійного самовизначення. Одним із соціальних інститутів, на який покладається завдання підготовки до професійного самовизначення дітей старшого шкільного віку, виступає школа.

Про недостатньо високу результативність профорієнтаційної роботи з учнями старших класів свідчать суперечності, пов'язані з їх професійним самовизначенням. Найбільш суттєвими з-поміж них є суперечності: між схильностями учнів, здатностями і вимогами професії, яка обирається; усвідомленням рівня свого загального розвитку й можливістю менш кваліфікованої роботи; їхніми домаганнями і реальними можливостями заповнення вакантних місць; схильністю та уявленням про престиж професії,

яка обирається; бажанням заздалегідь спробувати себе в професійній діяльності, що обирається, і відсутністю такої можливості в школі інтернаті; невідповідністю здоров'я, характеру, звичок вимогам, які висуваються майбутньою професією.

Успішність профорієнтаційної роботи значною мірою зумовлюється добром адекватних їй меті та завданням форм і методів реалізації. Найбільш поширеними серед них визначені урок і класні виховні години, екскурсії на виробництво, зустрічі з представниками певних професій, групові консультації, присвячені висвітленню окремих питань вибору професії.

Проведені О. Морінім емпіричні дослідження показали, що, крім названих форм і методів профорієнтаційної роботи, позитивно зарекомендували себе ще й такі, як:

- зміна характеру навчально-практичної діяльності учнів у процесі вивчення предметів відповідного циклу (надання учням на уроках відповідної інформації про зміст та основні характеристики кожного з навчальних профілів, організація відповідної навчальної діяльності і зміни в характері спрямування практичних робіт);

- сприяння учням у відвідуванні різноманітних гуртків, у тому числі у позашкільних навчальних закладах;

- організація суспільно корисної діяльності (підготовка інформаційного і наочного матеріалів до уроків, пошук необхідної інформації з використанням мережі Інтернет);

- проведення предметних тижнів (організація рольових та імітаційних ігор, зустрічі з представниками певних професій) [3].

На додаток до цих форм профорієнтаційної роботи І. Ткачук пропонує запровадити індивідуальний супровід. Завдяки такому супроводу посилюється можливість кращого осягнення вихованцем власних ресурсів, ознайомлення з ресурсами школи для досягнення своєї професійної мети. Завдяки індивідуальному супроводу дитина отримує необхідну їй допомогу у визначенні своїх професійних і пов'язаних з ними освітніх цілей, розробці

індивідуальної освітньої програми, яка забезпечувала б їх досягнення, сприяла самовизначенню щодо процесу навчання та його окремих елементів: профілю, предметів, програм, місця вивчення. Індивідуальний супровід допомагає учню знайти відповідь на запитання про те, як використати результати навчання і як перетворити навчальну програму, навчальну діяльність на процес власного професійного розвитку [4].

Підсумок та висновки. Таким чином, проблема професійного самовизначення старшокласників в умовах сьогодення набуває особливої актуальності. Це зумовлено, з одного боку, індивідуально-психологічними особливостями цих дітей, характерними для них якостями, властивостями, ціннісними орієнтаціями, а з іншого – постійними трансформаціями, що відбуваються на ринку праці, зумовлюючи не тільки появу нових професій, а й наповнення новим змістом уже існуючих.

Література:

1. Жуковская В. И. Психологические основы выбора профессии / В. И. Жуковская. – Минск: Народная асвета, 1978. – 112 с.
2. Крылова А. А. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / А. А. Крылова, С. А. Маничев. – СПб. : Питер, 2002. – 560 с.
3. Морін О. Л. Зміст і педагогічні засоби підготовки учнів 8-9-х класів до вибору профілю майбутнього навчання / О. Л. Морін // Професійна орієнтація: теорія і практика: наук.-метод. посібник. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2011. – Вип. 2. – С. 22–32.
4. Ткачук І. І. Формування у старшокласників спрямованості на майбутній професійний успіх у сучасній теорії та практиці шкільної профорієнтації / І. І. Ткачук // Професійна орієнтація: теорія і практика: наук.-метод. посібник. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2011. – Вип. 2. – С.38–47.

Abstract

The article discusses the importance of senior pupils' training to professional self-determination, the forms and methods of the work with career guidance that are used.

Key words: senior pupils, career guidance, professional self-determination, forms and methods of the work with career guidance.

References:

1. Zhukovskaia V. I. Psikhologicheskie osnovy vybora profesii [Psychological basis for choosing a profession] in *Minsk: Narodnaia asveta* [Public education], 1978, P. 112
2. Krylova A. A. Manichev S. A. Praktikum po obschei, eksperimentalnoi i prikladnoi psikhologii [Workshop on General, Experimental and Applied Psychology] in *S-Pt: Piter* [Saint Petersburg library], 2002, P. 560
3. Morin O. L. Zmist i pedagogichni zasoby pidgotovky uchniv 8-9 klasiv do vyboru profilu maibutniogo navchannia [Content and teaching tools training students in grades 8-9, the choice of future studies Profile] in *Profesiina oriientsiia: teoriia i praktyka: naukovo-metodychnyi posibnyk* [Professional orientation: Theory and Practice: science method. manual.], Ivano-Frankivsk, Typovit, 2011, voll. 2, pp. 22–32
4. Tkachuk I. I. Formuvannia u starshoklasnykiv [Formation of high school student's focus on the future professional success in the modern theory and practice of school vocational guidance] in *Profesiina oriientsiia: teoriia i praktyka: naukovo-metodychnyi posibnyk* [Professional orientation: Theory and Practice: science method. manual.], Ivano-Frankivsk, Typovit, 2011, voll. 2, pp. 38–47

Статья отправлена: 3.05.2017 г.

© Мудрий Я.С.